

Guide i brott

Fredrik Andersson

Boksidan

Inledning

Syftet med denna skrift är att ge lite vägledning om den potentiella ekonomiska vinsten i olika brott och den eventuella kostnaden i form av straffvärden. De straffvärden som presenteras är tagna från det "uppslagsverk" som tingsrätterna, i rättvisans namn, ofta använder när de beslutar om straff.

Stockholm i oktober 2008

Fredrik Andersson

Copyright: Förlaget Boksidan 2008
Box 558
146 33 Tullinge

Guide i brott, ISBN-nummer: 978-91-86199-33-3

Du får gärna kopiera denna bok, men sätt då in 5 kronor per kopia på Boksidans plusgirokonto: 199 84 51-7, eller bankgirokonto: 5459-3074. Skriv på inbetalningskortet att det gäller boken "Guide i brott".

Innehållsförteckning

	Sida
Våra straff	4
Ordningsbot, strafföreläggande och åtalseftergift	4
Dagsböter	4
Villkorlig dom	5
Skyddstillsyn	5
Fängelse och samhällstjänst	5
Fotboja	5
Böter jämfört med fängelse	6
Risken att åka fast	7
Ekonomi i brott	8
Snatteri och stöld	8
Inbrott i byggnader	9
Bilrelaterade brott	10
Inbrott i båtar	10
Rån	10
Fiffiga brott	11
Våldsbrott	12
Hantering av alkohol och narkotika	13
Alkohol	13
Narkotika	14
Trafikbrott	15
Referenser	16

Våra straff

Ordningsbot, strafföreläggande och åtalseftergift

För vissa brott, såsom fortkörning och spritsmuggling, kan polisen respektive tullen bestämma ett bötesstraff direkt på plats. Det straffet kallas för ordningsbot. Om brottslingen inte accepterar straffet (godkänner ordningsboten) hamnar saken i domstol. Där det istället utfärdas dagsböter vid fällande dom.

Övriga brott hamnar hos åklagaren som beslutar om gärningen skall bestraffas med böter i form av ett strafföreläggande¹, åtalet ska läggas ner (åtalseftergift) eller om saken ska avgöras av en domstol. Domstolen i sin tur kan döma till böter, villkorlig dom, skyddstillsyn, samhällstjänst, rättspsykiatrisk vård och fängelse.

Dagsböter

Ett dylikt straff består av ett visst antal dagsböter (nedan förkortat db) som multipliceras med en ”dagsbotsfaktor”, kallad dagsbot¹. När det i en rättegång är aktuellt att döma någon till dagsböter frågar rättsordförande ”domaren” den åtalade om dennes årsinkomst. Därefter frågar domaren om den åtalade har några skulder och om denne har försörjningsplikt för några barn. När sedan rätten diskuterar vilket straff den åtalade skall få utgår de ifrån dessa data och bläddrar i en tabell eller gör en beräkning² och kommer fram till dagsboten.

Följden av detta blir att det faktiska bötesbeloppet för ett brott kan variera väldigt mycket. Som i exemplet nedan där en skillnad i månadsinkomst på 20.000 kr vid 50 dagsböter ger en skillnad i böter på 12.000 kr (4.500 kr vid 10.000 kr/månad jämfört med 16.500 kr vid 30.000 kr/månad).

Den åtalade får ljuga om denne så vill, det vill säga att den åtalade behöver inte lova att tala sanning (vilket däremot vittnen är tvungna att göra). Fast oavsett hur duktig denne är på att ljuga kan det vara svårt att göra det så bra att rätten tror på ens oskuld, eftersom åklagaren gör sitt bästa på att motbevisa den. Men varken åklagaren eller domstolen ifrågasätter vanligtvis den åtalades uppgifter om vad denne tjänar. Så det kan löna sig ofta bättre att ljuga om inkomsten än om handlingen.

- ¹. Strafföreläggande= böter som utfärdas av en åklagare. Om brottslingen inte erkänner brottet och/eller inte godkänner strafföreläggandet måste åklagaren välja emellan att lägga ner åtalet eller att ta saken till domstol.
- ². Lite förenklat är dagsboten (Sterzel, G. 2001) = $1/1000 \cdot (\text{årsinkomsten före skatt (inklusive alla eventuella bidrag)} - \text{antalet hemmavarande barn} \cdot \frac{1}{2} \text{ basbelopp} + 25 - 100 \text{ kr (om den åtalade har en nettoförmögenhet utöver bostaden)} - 30 \text{ kr (reducering pga. skatt)})$.
Om den åtalade till exempel tjänar 360.000 kr/år (=30.000 kr/månad) och varken har barn eller förmögenhet blir dagsboten = $1/1000 \cdot (360.000 - 0 + 0) - 30 = 330 \text{ kr}$.
Om denne istället tjänar 120.000 kr/år (= 10.000 kr/månad) blir dagsboten = 90 kr.

Villkorlig dom

Domstolarna kan välja straffet villkorlig dom istället för fängelse. Det betyder att domstolen anser att den åtalade borde få fängelse men slipper det denna gång. Men om den dömda åker fast igen inom de kommande två åren, kan det gamla brottet läggas till det nya vid utdömandet av det nya straffet. Den villkorliga domen kan även kombineras med dagsböter eller samhällstjänst (se nedan).

Skyddstillsyn

I fall där domstolarna tror att det finns hög risk för fortsatt brottslighet, kan de istället för villkorlig dom välja skyddstillsyn. De som döms till skyddstillsyn blir övervakade under, vanligtvis, ett år. Därefter följer en prøvotid om tre år. Under hela den tiden (totalt 4 år) bör de inte åka fast, för då kan det gamla brottet bakas in i det nya straffet. Skyddstillsynen kan också kombineras med bland annat böter, samhällstjänst (se nedan) eller kontraktsvård (typ behandling emot alkohol- eller narkotikabruk).

Fängelse och samhällstjänst

Om domstolen beslutar att döma någon till fängelse³ beslutar de även hur långt fängelsestraffet skall vara. Som alternativ till fängelse kan domstolen döma den åtalade till samhällstjänst⁴ om denne har sagt att han/hon kan tänka sig det. I så fall motsvarar en dom på en månads fängelse 40 timmar samhällstjänst och för varje ytterligare månad i fängelse adderas 20 timmar upp till 11 månaders fängelse, som motsvarar 240 timmar samhällstjänst. Oftast (Brå 2003:3) är det fängelsestraff på upp till en månad som omvandlas till samhällstjänst. Och det utdöms ungefär i 30% av fallen där det vore möjligt. Vanligast är det bland de som döms för skattebrott och minst vanligt är det bland de som döms för stöld eller olovlig körning.

Den myndighet som administrerar samhällstjänsten heter ”Frivården”. Det ingår i deras uppdrag att hitta en passande samhällstjänst som upplevs meningsfull för den som blir dömd, vilket de enligt Brottsförebyggande Rådets undersökning tydligen också oftast lyckas med.

³. OBS! Om den åtalade var under 18 år vid brottstillfället gäller andra regler.

⁴. Samhällstjänst= oavlönat arbete på någon offentlig inrättning eller ideell förening.

Fotboja

Domstolen beslutar ingenting om var och hur personen ska sitta av straffet. Det bestäms av Kriminalvården. De flesta (ca 60-70 %) av de som döms till fängelse i upp till sex månader erbjuds Kriminalvården fotboja (Brå 2006:1). I realiteten får ungefär en fjärdedel (SCB 2005), av de som blir föremål för kriminalvårdens omsorg, fotboja. Men i den gruppen ingår även de som fått vanligt fängelsestraff på minst 18 månader. Ty de kan få avtjäna den sista tiden av straffet med fotboja, som ett led i återanpassningen till ett liv som skötsam medborgare.

De som tackar ja till fotboja får under straffperioden bara vara hemma, på väg till/från jobbet (+ handla) samt på jobbet. Det kontrolleras med hjälp av en radiosändare som fästs på kroppen. Därutöver måste han/hon vara nykter under perioden, vilket övervakas med slumpvisa alkoholtester.

Böter jämfört med fängelse

Den utan konkurrens största delen av alla straff utdöms direkt på platsen för brottet av framför allt poliser och tulltjänstemän (d v s ordningsbot, se diagram 1). Näst mest straff beslutas av åklagare (åtalseftergift, strafföreläggande och i viss mån villkorlig dom). Resten av straffen utdöms i teorin av domstolarna. Men valet av påföljd ligger många gånger även på den åtalade (fängelse eller samhällstjänst) alternativt på Kriminalvården (fängelse eller fotboja).

Vårt juridiska system anser att fängelse (om än så kort tid) alltid är värre än böter (oavsett hur höga dessa är). Och det är rimligt att tro att många också föredrar att betala böter jämfört med att sitta i fängelse. Men om jämförelsen istället vore böter i förhållande till samhällstjänst/fotboja kanske många skulle välja annorlunda (se exemplet nedan). Fast det är inte möjligt eftersom den som blir dömd till böter inte kan få sitt straff omvandlat till de ”värre” straffen samhällstjänst eller fotboja oavsett hur mycket den än vill det.

Exempel

Den som blir ertappad med 59 gram marijuana och har en lön från sitt arbete om 30.000 kr/månad (före skatt), riskerar straffet 49.500 kr i böter (150 dagsböter á 330 kronor). Om denne istället hade blivit ertappad med 75 gram hasch skulle straffet kanske bli 40 timmars samhällstjänst eller fotboja i en månad.

Samtliga straff år 2004 (i 1000-tal)

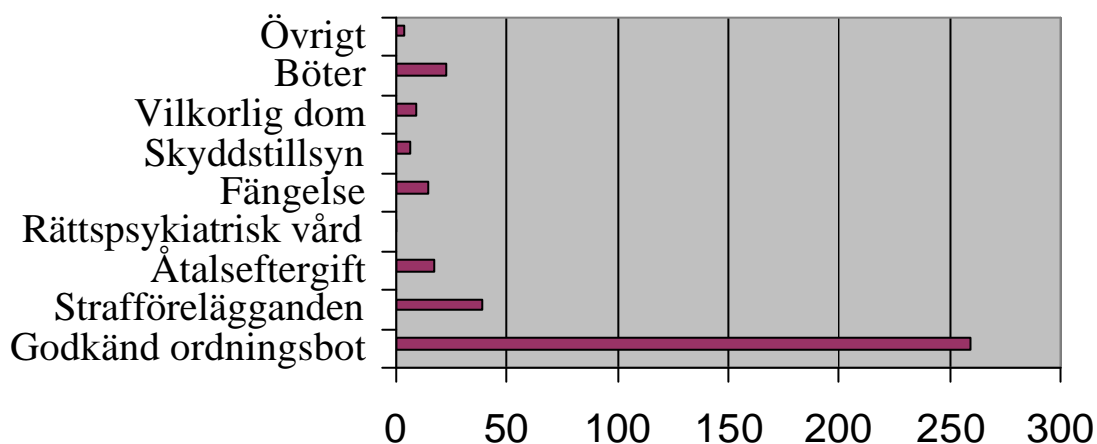

Diagram 1. Samtliga utdömda straff år 2004 (SCB 2005).

Risken att åka fast

Totalt anmäls ungefär 1,2 miljoner brott om året i Sverige (SCB 2005). Hälften av dessa är inbrott, snatterier eller stölder (se diagram 2). Fast det verkliga antalet är antagligen betydligt större. Eftersom det nog väldigt många, i synnerhet, butikssnatterier/-stölder som aldrig upptäcks. Brottsförebyggande Rådet (Brå 2002) uppskattar de oupptäckta butikssnatterierna/-stölderna till mellan 1 - 20 miljoner per år. Eftersom det polisanmäls mindre än 80.000 butikssnatterier/-stölder per år är den statistiska risken att åka dit för detta således ganska liten. Men av de brott som polisanmäls är det ungefär 70% som klaras upp. Och det är ju inte konstigt, eftersom butiken förmodligen inte vet om att någon har tagit något om den inte ertappar tjuven och då är väl saken oftast klar. Emedan det motsatta förhållandet gäller för inbrott, samt bil- och cykelstölder. I de fallen anmäls antagligen en stor del av alla genomförda brott, då den drabbade antagligen märker att cykeln är borta eller att det varit inbrott och de gör en stöldanmälan för de vill ha ut ersättning från sitt försäkringsbolag

Enligt statistiken (se diagram 3) löper den som kör berusad störst sannolikhet att åka fast. Det är givetvis missvisande då det mer eller mindre krävs att polisen gör en positivt alkotest på föraren för att det överhuvudtaget skall vara aktuellt med brottsrubriceringen. Och om de gör det så är ju saken redan klar. Det kan således dölja sig hur många ouppklarade rattfyllor som helst. Vad som dock är slående i diagram 3 är hur liten chansen, statistiskt sett, är att komma undan med våldsbrott, i synnerhet mord och dråp (som rimligen har ett väldigt lågt mörkertal).

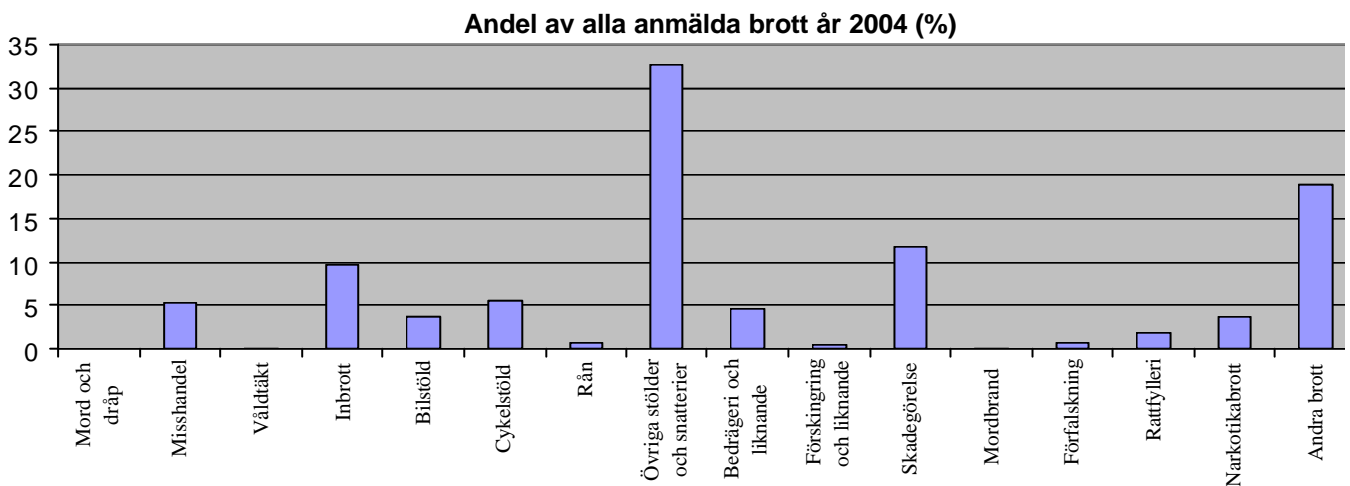

Diagram 2. Fördelningen mellan olika brottstyper av det totala antalet brott som anmäldes (SCB 2005).

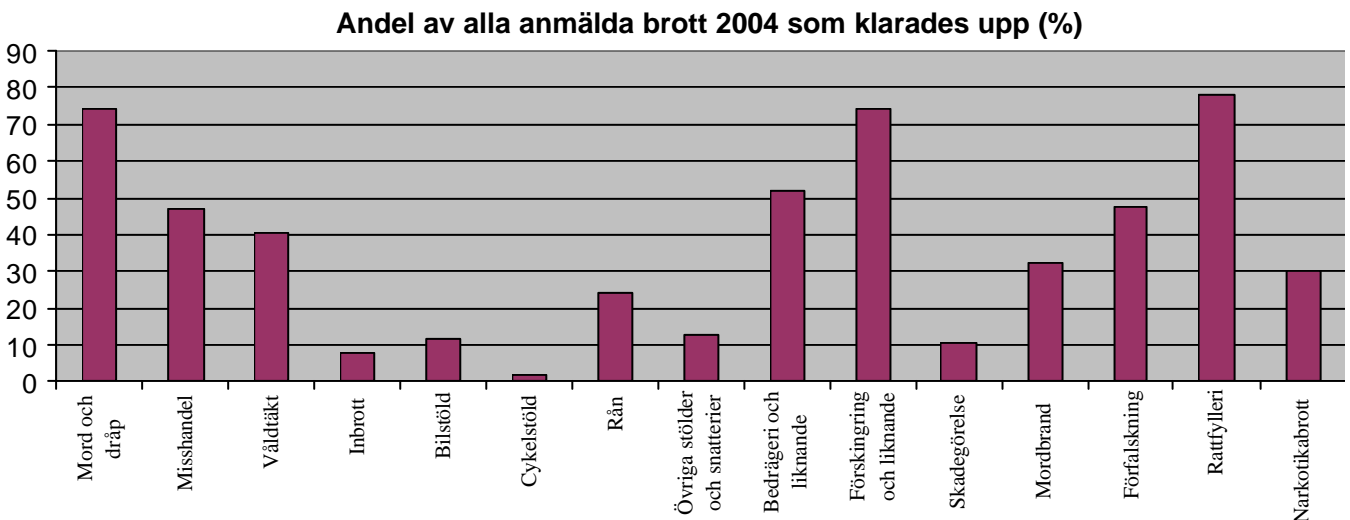

Diagram 3. Andel av brotten som klarades upp, d v s någon blev dömd (SCB 2005).

Ekonomi i brott

Snatteri och stöld

Den som kommer ut ur butiken med stöldgodset, utan att ha blivit ertappad, har stor chans att komma undan med brottet. Men om snattaren försöker sälja⁵ godset finns fortfarande risk att åka fast. Den är emellertid liten, eftersom åklagaren har svårt att bevisa att godset är stulet. Men om godset har en unik identifikationskod ökar risken, eftersom då har åklagaren större möjlighet att bevisa att det blivit stulet och kan på så sätt binda tjuven till häleri. Ju dyrare stöldgodset är desto större är risken att det har en dylik kod och desto svårare⁶ är det ofta också att komma över det i en butik. Dessutom ökar straffet markant med varans butikspris (se tabell 1). Det lägsta straffet för snatteri är böter på 500 kr och det utdöms om varornas butikspris är lägre än 50 kr. Det högsta, då stöldgodset skulle ha kostat precis under 800 kr, är i praktiken 120 dagsböter. Om priset på godset är högre än 800 kr anses brottet vara en stöld. Och den som döms för stöld riskerar fängelse i upp till två år (Brå 2002). Även om man döms för flera snatterier vid samma rättegång och det samlade butikspriset för det stulna vida överstiger 800 kr, kommer straffet att bli böter. Så för den som inte vill sitta i fängelse och redan har mycket skulder hos Kronofogdemyndigheten och så låg officiell inkomst att myndigheten inte kan driva in något, finns det ganska goda skäl att hålla sig till snatteri.

Tabell 1. Jämförelse potentiell intäkt vid snatteri och stöld i förhållande till det ”normala” straffet enligt Sterzel (Sterzel, G. 2001).

	Rimlig potentiell intäkt (värdet för förövaren)	Brotts-rubricering	"Normal-straff"
Ta ett par strumpor i klädaffär	40	snatteri	500
Ta en vinare på systembolaget	70	snatteri	30 db
Ta en jacka i klädaffär	780	snatteri	120 db
Rycka en äldre dams handväska	<1000 (i kontater, resten är nog ur förövarens synvinkel mest skräp)	Grov stöld	typ 7 månaders fängelse

Notera att vanliga snatterier av lite dyrare varor ger högre straff än att till exempel grovt klanta sig i trafiken och därigenom skada andra människor (se trafikbrott).

- ⁵ Ett lönsammare sätt att sälja stöldgodset kan vara att leta upp ett lämpligt kvitto utanför en butik, snatta en lämplig vara som är uppräknad på kvittot och sedan begära pengarna tillbaka i butikens kassa.
- ⁶ Ett alternativ till att stjäla varor som Brottsförebyggande Rådet beskriver (Brå 2006:6) är att ringa till en större butik med lämpligt sortiment och säga att man ringer från ett stort företag på orten, till exempel ett bostadsbolag och vill beställa varor. Det är då troligt att butikspersonalen frågar om organisationsnummer och/eller kundnummer. Organisationsnumret går ganska lätt att få tag på och ”har man glömt” kundnumret brukar butikspersonalen ofta berätta det utan betänkligheter. När dessa formaliteter är avklarade kan man övergå till att räkna upp de varor som skall köpas för företagets räkning. Därefter kan bedragaren skicka någon att hämta det beställda eller leja en budbil till att göra den delen av jobbet. Ytterligare ett alternativ till stöld är att handla varor på kredit och låta bli att betala av på skulden. En fördel med detta är att det inte är straffbart. Nackdelen är att ens möjlighet att få till exempel framtida krediter, bostad eller telefonabonnemang kraftigt försämras.

Inbrott i byggnader

Det är rimligen svårt att veta vilka byggnader som är lämpligast att göra inbrott i, vad som är mest lönande att stjäla och vart det är bäst att vända sig för att bli av med varorna. Skickliga inbrottstjuvar (Brå 2006:6) rekommenderar dyra prylar och legitima hälare såsom juvelerare, pantbanker och antikhandlare. Vilket antyder att de satsar på bostäder och där stjälar smycken, antikviteter och exklusiv hemelektronik. Men eftersom långt ifrån alla hem har dylika saker gäller det förmodligen att välja målen med omsorg.

Dessutom är bostäder som regel mer välbevakade och kanske svårare att ta sig in i än exempelvis förrådsutrymmen. I källar- och vindsförråd är det förmodligen emellertid svårt att hitta något värdefullt, då folk som regel använder förråden som lagerplats för sådant som inte har något värde. Trädgårdsförråd däremot är garanterat lättare att ta sig in i eftersom det inte finns någon ståldörr som måste forceras och rimligen finns där ofta relativt dyra och säljbara saker såsom de verktyg som behövs för att sköta trädgården.

Sommarstugor är troligen under perioder av året betydligt mindre välbevakade än vanliga bostäder. I gengäld är det som finns där av lite äldre och/eller sämre kvalité. Det som skulle kunna ha något värde är kanske en och annan antikvitét samt, likväl som i vanliga bostäder, mat och sprit (som inbrottstjuven själv kan ha glädje av).

På kontor finns det oftast inte mer än datorer, skrivare och övrigt kontorsmaterial. Saker som numera har lågt värde på andrahandsmarknaden. Dessutom är kontoren oftast larmade.

I verkstäder, på byggarbetsplatser och i restauranger, däremot, kan det finnas värdefulla maskiner och metallskrot⁷. Brottsförebyggande rådet pekar till exempel i en rapport (Brå 2006:6) på att lantbruksmaskiner samt dyrare utrustning på byggen och i restaurangkök är bra objekt ur försäljningssynpunkt. Eftersom kunderna, d v s byggfirmor, restauranger med flera kan betala relativt bra.

⁷. Enligt en slumpvis vald skrothandlare i Stockholm betalar de för järn 0,4 kr/kg, koppar 30 kr/kg och för aluminium 6,5-10 kr/kg.

Bilrelaterade brott

Själv har jag ett antal gånger råkat ut för att det blivit inbrott i min bil. Något som jag bara inte kan förstå vitsen med. Då jag vid dessa tillfällen aldrig har haft något värdefullare i den än en ficklampa. Mest har det varit skräp, ett par kassetband, lite växelmynt, isskrapor och extra glödlampor. Saker som inbrottstjuven inte ens ansett det mödan värt att ta och jag har inte ens blivit av med bilstereon. Däremot har jag aldrig varit med om att någon gjort inbrott i bagageutrymmet. Där har jag vid dessa tillfällen haft verktyg samt extra bensin. Och åtminstone det senare borde väl ha varit till glädje för tjuven. Den allra vanligaste typen av bilrelaterade stölder jag råkat ut för är emellertid utan tvekan att någon slangat bensin. Vilket ju både går att göra ganska diskret och ger en vara som borde vara till stor nytta för förövaren.

Jag har dock aldrig varit med om att någon stulit hela bilen, vilket inte är så konstigt då bilar är svåra att sälja. Bland annat⁸ eftersom tjuven, för att i längden ha glädje av stöldgodset, måste få tag på lagliga skyltar för en likadan bil som av någon anledning inte används och dessutom fortsätter tjuven löpa risken att bli ertappad eftersom bilprovningen ofta kontrollerar att bilens chassinummer stämmer med registreringshandlingarna.

⁸. De flesta nya bilar går inte att tjuvkoppla så att de startar. För det krävs en riktig nyckel med ett, för just den bilen, passande identifikationschip inbyggt. Detta problem löser tjuvarna på flera sätt. Brottsförebyggande rådet (Brå 2006:6) föreslår bland annat att vittja kläder i till exempel restauranger och omklädningsrum. Bilen står ofta inte långt därifrån och dessutom är nycklarna som regel märkta med biltillverkarens logotyp.

Inbrott i båtar

Beträffande båtar är saken mycket enklare. För de har inga registreringsskyltar och det finns inget nationellt register med motor- eller skrovnummer. Dessutom är låsen lätta att forcera, båtar saknar ofta larm och de står på platser där få människor rör sig under delar av året. Därutöver finns det i lite större båtar ganska gott om prylar, såsom gasreglage, hastighetsmätare med mera, som är dyra. Men som trots det saknar individuellt nummer och som rimligen borde gå att sälja på till exempel Blocket, utan att väcka någon misstänksamhet.

Rån

Att råna någon innebär att med våld eller genom att hota med våld försöka komma över något som offret har hand om. Det anmäls ungefär 9.000 rån per år i Sverige (Brå 2008:17) och ungefär vart femte av dessa klaras upp. Således är sannolikheten att åka fast för ett rån ganska stort. Dessutom ger rån, i synnerhet med hjälp av vapen, genomgående höga straff. Sterzel beskriver bland annat att ett försök till gaturån med hjälp av kniv har ett straffvärde på cirka två års fängelse.

Fiffiga brott

Nedan följer några exempel från senare tid där förövarna varit nära att komma över stora summor pengar utan att använda våld och med ganska måttliga risker att åka fast.

I augusti 2007 upptäckte en av de anställda på Swedbanks kontor i Knivsta hur muspilen på hans dataskärm rörde sig trots att han inte rörde musen. Ett kontonummer fylldes i och en summa på runt femtio miljoner fylldes i beloppsrutan. Han började undersöka vad som hände och upptäckte att någon monterat en fjärrstyrningsutrustning under skrivbordet. Genast ryckte han bort sladden och stoppade därmed överföringen.

Det var således väldigt nära att tjuvarna hade klarat det. Därefter hade givetvis problemet med att få ut pengarna återstått, men det går att lösa på flera sätt. Vilket hade gjort gärningsmännen betydligt rikare än om de genomfört vanliga bankrån eller ens värdetransportrån. Detta antagligen med en betydligt mindre risk för att bli tagna. Visserligen hade polisen bilder på personerna som installerat utrustningen på bankkontoret, men de lyckades inte identifiera männen. Kanske hade tjuvarna klarat sig om de inte gjort om samma grej på samma bankkontor några månader senare. Vilket ledde till att åklagaren fick bevis nog att åtala åtta personer. Tre av dessa dömdes till fängelse i mellan 18 månader och tre år för försök till grovt bedrägeri. Av de övriga fick en villkorlig dom och fyra friades.

Ett betydligt mindre komplicerat upplägg med andrahandsuthyrning av lägenheter har blivit relativt vanligt under det senaste året. Någon lägger in en annons på Blocket om att det går att hyra en attraktiv lägenhet i Stockholm, Göteborg eller Malmö. När folk ringer eller mailar om lägenheten kan denne säga att "just nu har jag inte tid att visa den, men det är många som ringer, så vill du ha den får du skynda dig att sätta in en deposition på mitt konto".

Andra relativt enkla ekonomiska brott som förekommit under den senaste tiden är fastighets- och bolagskapningar. I det första fallet går det i princip till så att kaparen köper ett köpebrev för fastigheter i en bokhandel, skriver i uppgifterna om en viss fastighet och dess ägare (dessa data går att få från fastighetsregistret) samt uppgifter om den nye ägaren. Därefter skriver kaparen under och skickar in handlingen till Inskrivningsmyndigheten, betalar avgiften till myndigheten och väntar lite till dess ägarbytet är registrerat. Sedan är det bara att kontakta en fastighetsmäklare.

I det andra fallet skickar kaparen in en blankett till Bolagsverket. På blanketten fyller denne i uppgifterna för ett visst aktiebolag samt sig själv som nybliven ledamot i dess styrelse, betalar in hanteringsavgiften till verket, väntar några dagar, går till bolagets bank och tar ut dess pengar.

En annan metod som uppmärksammats i media är att beställa kontokort i någons namn. Vittjar dennes postlåda varje dag runt den tidpunkt när kortet förväntas komma och fram till dess att även koden hamnat i lådan (skickas som regel i separat försändelse). Sen är det bara att handla på tills första fakturan anländer till offret.

Ytterligare ett sätt att komma över varor eller pengar är att antingen handla på kredit eller låna pengar och sedan strunta i att betala tillbaka. Det är som regel inte straffbart. Om inte den du lånat av (gäldenären) åttalar dig för bedrägeri, vilket är ovanligt. Bortsett från den risken är den största risken att du får en betalningsanmärkning hos Kronofogden. En dylik anmärkning gör det svårare för dig att i framtiden, till exempel, låna pengar eller teckna telefonabonnemang. Men eftersom gäldenärerna är tvungna att betala för att ha en skuld liggande hos Kronofogden för indrivning, väljer många att inte skicka ärendena dit.

Våldsbrott

Många rena våldsbrott är orsakade av en i stunden uppblussande ilska över något. Det är förmodligen oftast inte så lyckat om man har ambitionen att bli en skicklig yrkesman inom det kriminella området, eftersom det inte leder till någon ekonomisk vinning. Dessutom straffas dylika gärningar hårt (se exempel i tabell 3). Notera att straffet för misshandel är väldigt beroende graden av skada som den orsakat, vilket ju kan vara ganska slumpartat. Notera även att det den som ertappas med en kniv⁹ i sin ägo (till exempel i kläderna, väskan eller bilen) på en offentlig plats riskerar 50 dagsböter.

Tabell 3. "Normala" påföljder för olika våldsrelaterade brott, enligt Sterzel (Sterzel, G. 2001).

	Åsamkade skador	Brotts- rubricering	"Normal- straff"
Ertappades på offentlig plats med kniv utan att ha giltiga skäl för att ha den	Inga	brott mot knivlagen	50 db
Skallade en person i ansiktet	Svårt att andas genom näsan i en vecka	Misshandel	Fängelse 1 månad
Slog en person i huvudet med en flaska	Ytlig sårskada och svullnad	"	Fängelse 2 månader
Misshandlade sin flickvän med knytnävsslag och slag med tillhygge	Små skador	"	Fängelse 4 månader
Slog en person hårt i huvudet med en flaska	Medvetlöshet och blödning i hjärnan	Grov misshandel	Fängelse 14 månader

⁹. För att kniven skall vara straffbar krävs det att dess blad är minst 5 cm långt, vilket gör att till och med många fällknivar är olagliga. Som giltigt skäl för att ha en större kniv på sig räknas till exempel att man är hantverkare och har den med sig under lunchpausen. Men inte att man går runt med den på stan flera timmar efter att arbetet är slut.

Hantering av alkohol och narkotika

Alkohol

Man kan konstatera (se tabell 4) att även ganska harmlösa brott som innefattar hantering av alkohol, ger relativt höga straff. Till exempel så blev straffet för den som ertappades med att sälja en kvarting sprit fler dagsböter än för den som förare som körde på en europaväg, samtidigt som denne höll uppmärksamheten på något i bilen, kom över i mötande körfält och krockade med en mötande bil (se trafikbrott). Notera även hur det ganska harmlösa exemplet på olaga försäljning och langning gav gärningsmannen två månaders fängelse, vilket anses vara ett avsevärt högre straff än de 50 dagsböter det kostade att koka 15 liter sprit. 50 dagsböter är emellertid betydligt mer än straffet för att göra vin eller öl, eftersom det två senare är lagliga verksamheter. Däremot är försäljningen av produkterna fortfarande olaglig och vinsten är nog inte så stor¹⁰.

Tabell 4. Data från några specifika rättsfall rörande olika alkoholrelaterade brott (Sterzel, G. 2001).

	Brottsrubricering	"Normalstraff"
Hembränning av 15 sprit	Tillverkning av alkoholdryck	50 db
Försäljning av en kvarting sprit	Olovlig försäljning	50 db
Försäljning av 700 l sprit	"	6 månaders fängelse
Hembränning av 328 l sprit och olovlig försäljning av 30 l	Tillverkning av alkoholdryck + olovlig försäljning	2 månaders fängelse
Sålt (tre tillfällen) 1,5 l sprit + 18 starköl, 7 starköl, 6 starköl + 0,7 l starkvin samt langat (till en 17-åring) 17 starköl + 37,5 cl sprit	Olovlig försäljning + langning till ungdom	2 månaders fängelse

¹⁰. En vinsats kostar ungefär 250 kr och den ger cirka 30 flaskor vin. Eftersom vinet som regel blir ganska uselt är det nog inte rimligt att få ut mer än kanske 40 kr per flaska. Det skulle innebära en total vinst på 950 kr.

Narkotika

Knark anses vara väldigt skadligt för samhället och hantering av dylika ämnen straffas därför hårt. Fast straffen skiljer sig ganska mycket åt mellan olika droger och skillnaderna i straffskalor motsvarar kanske inte vår uppfattning om skillnaden i skadlighet och ruseffekt (se tabell 5). Notera särskilt att man kan ha, typ, 7 gånger fler normaldosor amfetamin på sig jämfört med kokain och komma undan med samma straff. Notera även att det är samma straff för hasch och marijuana, trots att hasch är mycket starkare.

Tabell 5. Vilka mängder av olika narkotika som ger 120 dagsböter samt 4 månaders fängelse för den som blir ertappad med den i sin ägo och vilka mängder som ger 4 respektive 6 månaders fängelse för den som säljer eller ger bort knarket (Sterzel, G. 2001).

	Normaldos	Innehav		Överlåtelse	
		120 db	4 månaders fängelse	4 månaders fängelse	6 månaders fängelse
Amfetamin (g)	ca 0,05-0,2	3,1-3,5	20,1-30	10,1-20	20,1-30
Ecstasy (antal tabletter)	1	1 (= 100 db)	21-30	11-20	21-30
Hasch och marijuana (g)	ca 0,5-1(marijuana)	40,1-50	101-250	50,1-100	101-250
Heroin (g)	väldigt personberoende	0,01-0,05	0,61-1	0,21-0,6	0,61-1
Kat (kg)	0,25-0,4	1-1,5	10,1-30	2-5	10,1-30
Kokain (g)	0,01-0,2	0,3-0,5	5,1-10	2,1-5	5,1-10
Opium (g)	väldigt personberoende	0,01-0,15	1,81-3	0,61-1,8	1,81-3

En genomgång av forskning om lönsamheten i att hantera narkotika som Brottsförebyggande Rådet gjort (Brå 2007:4) visar på att det finns vissa möjligheter att tjäna bättre på knarkhandel än på vanliga arbeten. Fast både riskerna att åka dit och svinnet (i form av kunder som inte kan betala, egen konsumtion och bjudkonsumtion) är stort.

Enligt en annan studie av Brottsförebyggande Rådet (Brå 2007:7) köper det led som är närmast slutkunderna ofta 100 gram åt gången och de säljer det sedan vidare i portioner om mellan 1-10 gram. Om de säljer det vidare i portioner om några gram stycket skulle de tjäna mellan 1-7.000 kr på varje parti. Med tanke på att försäljningen till slutkunderna kräver en hel del försiktighetsåtgärder, som till exempel att inte gå omkring med mer än små partier åt gången, är det kanske inte troligt att man kan ha mer än, säg, fem kunder på en dag. Om varje kund köper 5 gram, betyder det att man måste hålla på i 4 dagar för att bli av med partiet. Vilket skulle innebära en dagsförtjänst om cirka 250-1.750 kr. Det skulle motsvara en månadslön på 5.000-35.000 kr/månad skattefritt, med en arbetstid om 20 dagar/månad. Och eftersom den inte syns i något register erbjuds goda möjligheter att samtidigt vara till exempel sjukskriven.

Trafikbrott

Som synes i tabell 7 straffas vissa trafikbrott¹¹, som inte orsakat någon skada, lika hårt som ganska allvarliga misstag i trafiken. Till exempel så gav smitningen i fall "J" lika många dagsböter som krocken i fall "A". Notera även att den som lät en full person köra hans bil (fall "I") fick lika högt straff som en betydligt fullare person som körde själv (fall "H"). Uppenbarligen är det dyrt att köra på fyllan och lika dyrt att låta någon annan full person göra det istället. Det är även dyrt att smita från olycksplatser, vilket dessutom oftast är ganska onödigt eftersom försäkringen ändå betalar för skadorna. Den som är rädd för att förlora bonusen bör istället se till att säkra den genom att byta försäkringsbolag (då följer bonusen med, men min erfarenhet är att den ändå finns kvar i det gamla försäkringsbolaget). Den som ändå vill smita från platsen bör inte, under några omständigheter, gesken av att ha noterat att det uppstått en skada, såsom repor i en annan bil, för den som inte märkt att det uppstått en skada har inte smitit.

Tabell 7. Data från några specifika rättsfall rörande olika trafikbrott (fall A-C och H-J) samt några data från generella straffskalor (fall D-G) enligt Sterzel (Sterzel, G. 2001).

Fall	Brottsrubricering	"Normalstraff" eller i fall A-C och H-J specifika straff
A	Föraren körde på en europaväg, riktade uppmärksamheten på något i bilen, kom över i mötande körfält och kolliderade med en mötande bil.	Vårdslöshet i trafik 40 db
B	Körde om en annan bil, krockade då med en mötande bil och smet därefter från platsen.	" + smitning 70 db
C	Körde i hög fart förbi ett obevakat övergångsställe där en annan bil stannat för att släppa över gående.	Vårdslöshet i trafik 40 db
D	Körde bil utan körkort	Olovlig körning 30 db
E	Körde trimmad moped	" 40 db
F	Körde bil/mc med 0,55 promille alkohol i blodet	Rattfylleri 50 db
G	Körde moped med 0,55 promille alkohol i blodet	" 40 db
H	Körde bil i hög hastighet under en lördagskväll med 2,21 promille i blodet och försökte dessutom köra ifrån en polisbil.	Grovt rattfylleri 1 månad
I	Lät en annan person, som han visste var full (och vid kontroll visade sig ha 1,18 promille i blodet), köra hans bil.	Medhjälp till grovt rattfylleri "
J	Krockade lindrigt med en annan bil med skador enbart på den egna bilen som följd, men kontrollerade inte om det blivit skador på den andra bilen och försökte inte kontakta dess ägare.	Smitning 40 db

¹¹. Utöver eventuella böter eller andra påföljder återkallar Länsstyrelserna ofta den dömdes körkort under en viss period. Något som för många människor antagligen är värre än själva straffet.

Referenser

- Brå (2002) Butiksstölder – problembild och åtgärder, Brottsförebyggande Rådet, Stockholm
- Brå (2003:3) Samhällstjänst – i samhällets tjänst? Rapport 2003:3, Brottsförebyggande Rådet, Stockholm
- Brå (2006) Kort om bostadsinbrott, Brottsförebyggande Rådet, Stockholm
- Brå (2006:1) Utvidgad användning av intensivövervakning med elektronisk kontroll. En beskrivning av de nya målgrupperna för IÖV och IÖV-utsluss, webbrapport 2006:1, Brottsförebyggande Rådet, Stockholm
- Brå (2006:6) Häleri. Den organiserade brottslighetens möte med den legala marknaden, rapport 2006:6, Brottsförebyggande Rådet, Stockholm
- Brå (2007:4) Vart tog alla pengarna vägen? En studie av narkotikabrottslighetens Ekonomihantering, rapport 2007:4, Brottsförebyggande Rådet, Stockholm
- Brå (2007:7) Narkotikadistributörer. En studie av grossisterna, rapport 2007:7, Brottsförebyggande Rådet, Stockholm
- Brå (2008:12) Brottsoffers benägenhet att polisanmäla brott, rapport 2008:12, Brottsförebyggande Rådet, Stockholm
- Brå (2008:17) Kriminalstatistik 2007, rapport 2008:17, Brottsförebyggande Rådet, Stockholm
- SCB (2005) Statistisk årsbok för Sverige 2006, SCB, Örebro
- Sterzel, G. (2001) Studier rörande påföljdspraxis m. m., Jure AB, Stockholm

Du som vill ha mer fördjupade teoretiska kunskaper i brottsutövning rekommenderar jag att ta del av den information som Brottsförebyggande Rådet erbjuder gratis på sin hemsida: www.bra.se.